

Сливка Т.О.

*кандидат економічних наук, науковий співробітник,
Інститут економіки та прогнозування
Національної академії наук України*

ФОРМУВАННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЕТИЧНО-ЕКОЛОГІЧНИХ КРИТЕРІЇВ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Протягом останніх 30-ти років питання охорони навколишнього середовища мають пріоритетне значення для ООН. На відміну від економічно розвинених держав, у країнах, що розвиваються, тривалий час пріоритетним вважалося питання подолання бідності. Прогресуюча деградація природного середовища, різка зміна клімату призвели до загального усвідомлення необхідності сталого розвитку, який передбачає задоволення потреб сучасності, не ставлячи при цьому під загрозу здатність наступних поколінь задовольняти свої власні потреби.

В країнах ЄС та США державні закупівлі регламентуються нормативними актами, які включають етично-екологічні критерії. Тобто, здійснюється контроль за характеристиками товарів, які не впливають на якість самого товару, проте можуть завдати шкоди довкіллю, а також порушують основні принципи Міжнародної організації праці, а саме: забезпечення належних умов праці та незастосування дитячої праці. Державні закупівлі з врахуванням етично-екологічних критеріїв прийнято називати «зеленими закупівлями». Вперше зелені закупівлі були впроваджені в Данії у 1991 році. Наприкінці 90-х років XX ст. зелені закупівлі набули поширення на регіональному та міжнародному рівнях, – у якості зворотної реакції на екологічну кризу та прискорене використання природних ресурсів.

Етапи становлення концепції зелених (сталих) державних закупівель:

I етап. В червні 1992 р. в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) відбулась Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку (зустріч на вищому рівні з проблем Землі), відомої також під назвою «Саміт Землі» або «Конференція Ріо». На цій Конференції було ухвалено основний документ «Порядок денний на XXI століття» – програму дій для всіх країн світу про те, як забезпечити сталий розвиток із врахуванням балансу між соціальною справедливістю,

економічним зростанням і вирішенням екологічних проблем на глобальному рівні.

II етап. За рішенням Генеральної Асамблеї ООН у 2002 р., в Йоганнесбурзі (ПАР), відбулася Всесвітня зустріч на вищому рівні зі сталого розвитку, де провели десятирічний огляд виконання рішень, прийнятих на «Конференції Ріо». У Йоганнесбурзькій декларації учасники зустрічі визнали найголовнішими цілями і основними потребами сталого розвитку є викорінювання бідності, зміна моделей споживання та виробництва, а також охорона і раціональне використання природної ресурсної бази в інтересах соціально-економічного розвитку. Підтримка програм сталого споживання та виробництва, задекларованих на Всесвітньому самміті, стала одним з основних напрямків діяльності Відділу сталого розвитку Департаменту економічних і соціальних питань ООН (UN DESA).

III етап. В 2003 р. в Марракеші (Марокко) відбулась зустріч міжнародних експертів з питань сталого виробництва і споживання, яку координує Програма ООН з навколишнього середовища (UNEP) та UN DESA, та було започатковано глобальний процес – «Процес Марракеша». Цей процес забезпечив розробку 10-річної програми сталого споживання та виробництва, підтримав створення глобальної платформи для діалогу й співробітництва за участю багатьох сторін у світовому масштабі. Процес Марракеша сприяв утворенню семи тематичних цільових груп з розвитку досвіду та підходів до реалізації принципів сталого споживання і виробництва на регіональному, національному та місцевому рівнях. Одна з таких – цільова група зі сталих державних закупівель, яка надає допомогу країнам у здійсненні політики «зелених» державних закупівель шляхом консультацій та експертної підтримки.

IV етап. У 2004 році Рада ЄС та Європейський парламент затвердили дві Директиви, спрямовані на уточнення, спрощення та вдосконалення існуючого європейського законодавства про державні закупівлі: 1) Директива 2004/18/ЄС охоплює державні договори підряду, постачання і обслуговування; 2) Директива 2004/17/ЄС охоплює процедури закупівель у суб'єктів, що працюють у сфері енергетики, водних ресурсів, транспорту і послуг поштового зв'язку. На відміну від раніше прийнятих законодавчих актів ЄС, що регулювали закупівлі ці Директиви містять конкретні посилання на можливість включення екологічних кваліфікаційних вимог до вимог тендерної документації.

V етап. В 2011 р. UNEP за підтримки Скандинавської ради міністрів ініціювала проект з розробки Стратегій регіонального співробітництва в галузі екологічного маркування та підвищення її ролі в системі державних закупівель.

VI етап. В 2012 р. UNEP за підтримки Європейської Комісії розпочала реалізацію проекту зі створення потенціалу «зелених» закупівель в державному секторі економіки в 20 країнах. На Конференції «Ріо +20» (2012) UNEP оголосила про старт Міжнародної ініціативи з зелених державних закупівель, яку вже підтримали 30 країн та організацій. В якості продовження роботи Марракешської цільової групи така ініціатива сприяла ліквідації прогалини в координації здійснення політики сталості державних закупівель у всьому світі і стала глобальною платформою для обміну досвідом застосування зелених закупівель в усіх сферах економіки [1, с. 9-10].

Існує декілька підходів до визначення сутності державних закупівель з врахуванням етично-екологічних критеріїв. Сьогодні вживаються такі поняття, як етичні закупівлі, зелені (сталі) закупівлі і закупівлі з включенням КСВ індикаторів (індикаторів корпоративної соціальної відповідальності).

Сталі закупівлі (або «зелені закупівлі») – це закупівля дружніх до навколишнього середовища продуктів та послуг, вибір контрагентів на цих принципах і включення вимог щодо захисту навколишнього середовища в контракти.

Етичні закупівлі – це процес міжнародних закупівель продуктів і послуг, котрі виробляються, не шкодячи людям і навколишньому середовищу.

Закупівлі з включенням КСВ індикаторів – це включення в тендерні пропозиції вимог до постачальників щодо дотримання та реалізації ними принципів корпоративної соціальної відповідальності у процесі надання послуг та представлення продуктів.

«Зелені державні закупівлі» (за визначенням Європейської Комісії) – це «процес, за допомогою якого влада прагне закуповувати товари, роботи та послуги зі зниженим впливом на навколишнє природне середовище протягом усього їхнього життєвого циклу порівняно з товарами, послугами та роботами з аналогічним функціональним призначенням, що могли б бути закуплені» [2, с.3].

Політика в сфері державних закупівель з врахуванням етично-екологічних критеріїв має особливості в різних економічних об'єднаннях. В *Європейському Союзі* великі закупівлі регулюються Директивами ЄС із закупівель, які визначають детальну процедуру і основні вимоги щодо оголошення тендерів, уточнюють фундаментальні принципи стосовно екологічних і соціальних критеріїв у державних закупівлях:

- екологічні або соціальні критерії, що будуть використовуватись для оцінки пропозиції, мають бути опубліковані разом з оголошенням про проведення тендеру;
- для запобігання довільним рішенням, будь-які «відповідальні» вимоги мають відповідати можливостям компанії, котра претендує на отримання контракту;
- органи влади, що надають контракт, мають уточнити умови виконання контракту щодо завдань в сфері соціальної або екологічної політики;
- пояснення і умови щодо діяльності компанії-претендента на отримання контракту в сфері екології і соціальної політики мають відповідати наявним міжнародним стандартам, таким як еколейбли або стандарти умов праці.

Загальні правила *Світової Організації Торгівлі (СОТ)* щодо доступу на ринки не включають в себе діяльність в сфері публічних закупівель. Де-які країни-члени СОТ, включаючи країни ЄС, підписали Урядовий договір про закупівлі. Цей договір сприяє тому, що постачальники з країн, що підписали договір, мають однакові можливості доступу на ринки країн ЄС, як і країни ЄС. Сфера відповідальних закупівель у СОТ визначається досить широко:

- «відповідальні» критерії при закупках враховуються лише в окремих випадках, якщо метою їх використання є захист природи і добробуту людей. Будь-які процедури визначення критеріїв для контракту і моніторингу діяльності постачальників мають ґрунтуватись на міжнародних стандартах і проводитись прозоро;
- за Урядовим договором про закупівлі можливості для включення соціальних та екологічних норм до контрактів з постачальником описані досить загально. Заходи, метою яких є захист природи, життя та здоров'я людей, визнані такими, що дають переваги підприємствам при отриманні контракту [2, с. 4].

Список використаних джерел:

1. Настанова щодо застосування зелених закупівель в державному та приватному секторах економіки. Методичний посібник / [Барановська В.Є., Берзіна С.В., Богдан О.Д. та ін.]. – К.: вид-во «Інтерсервіс», 2013. – 76 с.
2. Саприкіна М.А. Сталі закупівлі: новий формат для соціально відповідальних компанії / Саприкіна М.А., Каба Д., Яковлева С.О.; Центр «Розвиток КСВ». – К.: Вид-во «Фарбований лист», 2009 – 18 с.

Тихий В.И.

доцент;

Гусева Ю.О.

студентка,

Орловский государственный университет

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ СТРАН-ЧЛЕНОВ ОПЕК И РОЛЬ ОРГАНИЗАЦИИ В РЕГУЛИРОВАНИИ МИРОВОГО НЕФТЯНОГО РЫНКА

На сегодняшний день в мире действует много отраслевых международных союзов. Но немногие из них являются реально значимыми. Одним из важных игроков на мировом рынке нефти является нефтяной картель ОПЕК – Организация стран-экспортеров нефти.

Миссия Организации стран-экспортеров нефти (ОПЕК) – это координация и объединение нефтяной политики стран-членов, обеспечение стабилизации на нефтяных рынках в целях обеспечения эффективного, экономичного и регулярного снабжения нефти потребителям, стабильный доход производителям и справедливая доходность капитала для тех, кто инвестирует в нефтяную промышленность [1].

Доказанные запасы нефти стран, входящих в ОПЕК, в настоящий момент составляют 1 199,71 миллиарда баррелей. Страны ОПЕК контролируют около 2/3 мировых запасов нефти, что составляет 77% всех разведанных мировых запасов «черного золота». На их долю приходится добыча около 29 млн. баррелей нефти, или около 44% от всемирной добычи. По оценкам экспертов, эта цифра к 2020 году возрастет до 50% [3].